

Datum

2021-04-20

Vår referens

Anders Eriksson

Utvecklingssekreterare

anders.p.eriksson@malmo.se

Tjänsteskrivelse

Remiss från Finansdepartementet - Jämlikhetskommissionens betänkande En gemensam angelägenhet (SOU 2020:46) STK-2021-46

Sammanfattning

Malmö stad har av Finansdepartementet fått möjlighet att lämna synpunkter på Jämlikhetskommissionens betänkande En gemensam angelägenhet (SOU 2020:46). Betänkandet tillkom efter att regeringen den 2 augusti 2018 beslutade att tillsätta en kommitté (dir 2018:24) för ökad ekonomisk jämlikhet – en jämlikhetskommission – med uppdrag att lämna förslag som syftar till att långsiktigt öka den ekonomiska jämlikheten och öka möjligheterna till social rörlighet. Kommissionens förslag ska sammantaget bidra till ökad jämställdhet och en förbättrad integration.

Under ärendets beredning har arbetsmarknads- och socialnämnden, förskolenämnden, grundskolenämnden, gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden, hälsa-, vård- och omsorgsnämnden, kulturnämnden, MKB Fastighets AB, stadsbyggnadsnämnden samt tekniska nämnden getts möjlighet att yttra sig.

Förslag till yttrande avser främst kommunernas ansvar och åtaganden. Förslaget är att kommunstyrelsens arbetsutskott föreslår kommunstyrelsen godkänna förslag till yttrande och skickar det till Finansdepartementet.

Förslag till beslut

Kommunstyrelsens arbetsutskott föreslår kommunstyrelsen besluta

1. Kommunstyrelsen godkänner förslag till yttrande och skickar yttrandet till Finansdepartementet.

Beslutsunderlag

- En gemensam angelägenhet volym 2
- En gemensam angelägenhet volym 1
- Remiss från Finansdepartementet
- Beviljat anstånd till 5 maj, Fi2020/03418
- G-Tjänsteskrivelse KSAU 210426 Remiss från finansdepartementet - Jämlikhetskommissionens betänkande En gemensam angelägenhet (SOU 2020:46)
- Arbetsmarknads- och socialnämnden beslut 210325 § 108 med Reservation (M+C) och (SD)
- Remissvar från arbetsmarknads- och socialnämnden
- Remissvar från tekniska nämnden
- Remissvar från grundskolenämnden

- Grundskolenämnden beslut 210324 § 40 med Reservation (C),(M) och (SD) och Särskilt yttrande (L) och (MP)
- Remissvar från MKB Fastighets AB
- Remissvar från hälsa-, vård- och omsorgsnämnden
- Hälsa-, vård- och omsorgsnämnden beslut 210324 § 39 med Reservation (M+C+KD) och muntlig Reservation (SD)
- Remissvar från stadsbyggnadsnämnden
- Stadsbyggnadsnämnden beslut 210325 § 92 med Reservation (M+C), (SD), (V) Särskilt yttrande (L)
- Tekniska nämnden beslut 210323 § 89 med Särskilt yttrande (V)
- Remissvar från förskolenämnden
- Remissvar från gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden
- Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden beslut 210326 § 51 med Särskilt yttrande (L) och (V) och muntlig Reservation (C+M) och (SD)
- Remissvar från kulturnämnden
- Kulturnämnden beslut 210330 § 24 med Reservation (SD)
- Förskolenämnden beslut 210331 § 46 med Reservation (SD) och (M+C)
- Förslag till yttrande

Beslutsplanering

Kommunstyrelsens arbetsutskott 2021-04-26

Kommunstyrelsen 2021-05-05

Beslutet skickas till

Finansdepartementet

Arbetsmarknads- och socialnämnden

Förskolenämnden

Grundskolenämnden

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden

Hälsa-, vård- och omsorgsnämnden

Kulturnämnden

MKB Fastighets AB

Stadsbyggnadsnämnden

Tekniska nämnden

Ärendet

Malmö stad har av Finansdepartementet fått möjlighet att lämna synpunkter på

Jämlikhetskommissionens betänkande *En gemensam angelägenhet* (SOU 2020:46).

Under ärendets beredning har arbetsmarknads- och socialnämnden, förskolenämnden, grundskolenämnden, gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden, hälsa-, vård- och omsorgsnämnden, kulturnämnden, MKB Fastighets AB, stadsbyggnadsnämnden samt tekniska nämnden getts möjlighet att yttra sig.

I betänkandet presenteras bedömningar, rekommendationer och förslag. Bedömningar, rekommendationer och de förslag som innebär att en fråga ska utredas vidare, har i huvudsak inte kommenterats. I det fall något bereds eller utreds vidare, förutsätter stadskontoret att ett

kommande konkret förslag remitteras för yttrande då det är färdigt att ta ställning till.

Förslag till yttrande avser främst kommuners ansvar och åtagande. I yttrandet finns även exempel på ett antal utredningar och promemorior med närliggande eller överlappande förslag, som behöver beaktas vid departementets beredning av föreliggande betänkande. Under 2020 tillsatte regeringen 39 utredningar som rör styrning av kommunsektorn.

Ärendets disposition är följande:

- En sammanfattning av betänkandets huvudsakliga innehåll
- Sammanfattning av nämndernas yttrande
- Stadskontorets bedömning

Bakgrund

Regeringen beslutade den 2 augusti 2018 att tillsätta en kommitté (dir 2018:24) för ökad ekonomisk jämlikhet – en jämlikhetskommission – med uppdrag att lämna förslag som syftar till att långsiktigt öka den ekonomiska jämlikheten och öka möjligheterna till social rörlighet. Kommissionens förslag ska sammantaget bidra till ökad jämställdhet och en förbättrad integration.

Uppdraget sammanfattas i direktivet i tre huvudpunkter:

- Föreslå åtgärder som kan bidra till att utjämna skillnader i uppväxtförhållanden, samt i möjligheter till god utbildning och arbete med goda arbetsvillkor.
- Överväga åtgärder som stärker den enskildes rätt i förhållande till starka ekonomiska intressen.
- Lämna förslag till andra typer av jämlikhetsskapande åtgärder.

Vidare sägs: ”Förslagen ska främja jämlikhet på ett sådant sätt att ekonomins funktionssätt och tillväxtpotential stärks.”

Vid regeringssammanträdet den 14 maj 2020 gavs Jämlikhetskommissionen ett tilläggsdirektiv (dir 2020:56) som innebar förlängd utredningstid.

Kommissionen överlämnade sitt betänkande till regeringen i juli 2020.

Två grundläggande slutsatser från kommissionen är:

- En hög jämlikhet skapar gemensamma samhällsvinster i form av till exempel ekonomisk rörlighet, tillit, hälsa och tillväxt. Framförallt är det dock en hög lägstanivå som är viktigt.
- Ojämlikheten växer av egen kraft under normala förhållanden. Jämlikheten i ett samhälle är inte stabil i sig utan behöver försvaras och underhållas. För att ojämlikheten inte ska växa krävs alltså aktiva insatser från politiken.

Betänkandet i korthet

I betänkandet konstateras inledningsvis att Sverige liksom andra länder i Norden visat på möjligheten att kombinera ekonomiskt tillväxt med ett högt mått av jämlikhet. Utfallet för välfärdsfaktorer som hälsa, utbildning, tillit och respekt för lagar har varit gott. Enligt internationell forskning så anges att huvudförklaringen bakom detta har varit en hög lägstanivå avseende utbildning, hälsa, inkomster och bostad. Vidare beskrivs i betänkandet att Sverige idag,

trots den positiva utvecklingen, står inför stora utmaningar. Utbildningssystemet visar på stora skillnader mellan skolor och kommuner. Den omfattande immigrationen sedan sekelskiftet har dominerats av unga och personer i arbetsför ålder och har därmed förbättrat landets försörjningskvot men integrationen av dem går långsamt. Det råder bostadsbrist i en stor del av landets kommuner och segregationen har ökat i storstadsregionerna. Som andra utmaningar nämns en försvagning av tillit och en alltmer ojämlig fördelning av inkomster.

I betänkandet beskrivs att makthavare inom politik och näringsliv i Sverige verkar ha underskattat problemens dignitet, framför allt när det gäller integration och att den politik som ska bedrivas för att möta de nya samhällsutmaningarna måste baseras på analyser av de mekanismer och orsaker som ligger bakom utvecklingen. Tidsfaktorn beskrivs också som viktig. Den demografiska kurvan i Sverige är gynnsam under förutsättning att de som är i arbetsför ålder hittar en plats på arbetsmarknaden.

Utredningens förslag

I betänkandet återfinns tre kategorier för slutsatser: förslag, rekommendationer och bedömningar.

Förslag beskrivs som relativt detaljerade genomgångar med förslag och lagtexter. Som förslag återfinns också förslag som med visst merarbete kan presenteras för riksdagen, till exempel ökade budgetanslag eller förslag om att tillsätta utredningar.

Rekommendationer beskrivs som en presentation av huvuddragen i en lösning där det krävs ytterligare arbete för att beskriva vilka problem till exempel en utredning förväntas lösa.

Bedömningar beskrivs som mer övergripande bedömningar av läget på ett visst område och som inte behöver utmynnas i ett förslag utan kan vara en rekommendation att så långt som möjligt bevara status quo.

Sammantaget har fokus i beredningen av Malmö stads yttrande riktats på det som berör områden som staden råder över eller som staden indirekt påverkas av.

Sammanfattning av nämndernas yttrande Arbetsmarknads- och socialnämnden

Arbetsmarknads- och socialnämnden anser sammantaget att de förslag i utredningen som har beröring till nämndens verksamhetsområden är relevanta och tydligt kopplade till nämndens utmaningar.

Nämnden ställer sig positiv till huvuddelen av utredningens förslag inom politikområdena arbetsliv, mottagande och integration, bostäder och grannskap, konsumentpolitik, transfereringar barn och familj samt arbetsrelaterade trygghetssystem.

M och C lämnar skriftlig reservation.

SD lämnar skriftliga reservation.

Nämndens yttrande i sin helhet finns bifogat i ärendet.

Förskolenämnden

Förskolenämnden är positiv till Jämlikhetskommissionens helhetsgrepp kring Sveriges utmaningar. Nämnden anser dock att förskolebarnens tillvaro, förskolans uppdrag och

förutsättningar ägnas alltför liten uppmärksamhet i förhållande till de efterföljande skolformerna och den betydelse förskolan har under barnens första år och ur ett livslångt perspektiv. Betänkandets analyser av förskolan är alltför kortfattade och grunda och begrepps användningen är otydlig. Nämndens övergripande inställning är att det krävs en nationell satsning för att stärka den svenska förskolan. Både Skolinspektionen och forskare har slagit fast att likvärdigheten i den svenska förskolan är bristande och kvaliteten varierande.

Vad gäller de mest centrala rekommendationerna och förslagen riktade till förskolan ställer sig förskolenämnden tveksam till införandet av en regional organisering av Skolverket och positiv till en stärkt tillsyn av förskolan. Nämnden ställer sig negativ till ett införande av obligatorisk förskola från 3 år, positiv till en utredning om långsiktig kompetensförsörjning och kvalitetsförstärkning i förskolan samt positiv till rekommendationerna om information till alla föräldrar om förskola. Nämnden ställer sig kritisk till att förskolan inte föreslås tillföras några kvalitetshöjande resurser, till skillnad från efterföljande skolformer. Nämnden anser att ett antal förslag och rekommendationerna är svårbedömda då förskoleperspektivet inte lyfts i beskrivningarna, vilket gör att förskolenämnden avstår från att yttra sig gällande dessa.

SD lämnar skriftlig reservation.

M och C lämnar särskilt yttrande.

Nämndens yttrande i sin helhet finns bifogat i ärendet.

Grundskolenämnden

Grundskolenämnden är positiv till stora delar av betänkandets förslag, rekommendationer och bedömningar då de förväntas jämna ut skillnader i förutsättningar mellan barn med olika bakgrund och därmed bidra till mer lika livschanser. Grundskolenämnden noterar samtidigt att många av utredningens förslag och rekommendationer kan komma att innebära en väsentligt mer omfattande statlig styrning med minskat kommunalt självstyre. Med ökad statlig styrning förändras huvudmännens förutsättningar och ansvar som kan komma att innebära en minskad flexibilitet att anpassa verksamheten utifrån lokala behov. I de fall utredningens förslag genomförs behöver huvudmännens ansvar förtydligas. Det är också viktigt att det skapas goda förutsättningar för dialog och samverkan med huvudmännen.

M lämnar skriftlig reservation.

C lämnar skriftlig reservation.

SD lämnar skriftlig reservation.

L lämnar särskilt yttrande,

MP lämnar särskilt yttrande.

Nämndens yttrande i sin helhet finns bifogat i ärendet.

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden

Jämlikhetskommissionens utredning har en bred ansats och en del resonemang kring lämnade förslag är mindre detaljerade. I vissa fall är det därför svårt att ge konkreta synpunkter.

Sammantaget är gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden positiv till flera av utredningens förslag, rekommendationer och bedömningar som rör nämndens ansvarsområden.

Utredningen beskriver problembilden väl och nämnden delar åsikten att det finns ett behov av utökat statligt stöd till huvudmän och ett övergripande omtag för att möjliggöra för fler elever att uppnå målen för sin utbildning. Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden vill dock

understryka att huvudmännens ansvar behöver förtydligas om en del av utredningens förslag blir verklighet. En ökad statlig styrning förändras förutsättningar och ansvarsutkrävande. Det finns ett behov av att analysera konsekvenserna för det kommunala självstyret. Vidare ställer sig nämnden positiv till de åtgärder som syftar till att fler ska komma i arbete eller studier efter etableringstiden och en förbättrad integration.

M och C anmäler reservation.

SD anmäler reservation.

L lämnar särskilt yttrande.

V lämnar särskilt yttrande.

Nämndens yttrande i sin helhet finns bifogat i ärendet.

Hälsa-, vård- och omsorgsnämnden

Nämnden ställer sig i huvudsak positiv till förslagen i remissen men anser att flertalet av förslagen är väldigt breda och idébaserade. Vidare anser nämnden att vissa av de presenterade rekommendationerna och bedömningarna ibland är skarpare än förslagen. Nämnden har förståelse för att det inte är möjligt att genomföra konsekvensbedömningar i önskad utsträckning på grund av underlagets bredd men anser samtidigt att detta behöver kompletteras i kommande steg. Flertalet förslag och rekommendationer kräver vidare utredningar och saknar kostnadsuppskattningar.

M lämnar skriftlig reservation.

C lämnar skriftlig reservation.

SD anmäler reservation.

Nämndens yttrande i sin helhet finns bifogat i ärendet.

Kulturnämnden

Nämnden har svarat på de områden i remissen som avser kulturskolor och kulturpolitik och ställer sig positiv till förslagen om skärpta krav på en uppsökande kulturpolitik samt att kulturskolorna ses som en del av det allmänna utbildningssystemet.

SD anmäler reservation.

Nämndens yttrande i sin helhet finns bifogat i ärendet.

Stadsbyggnadsnämnden

Nämnden har svarat på de delar av remissen som avser bostäder och grannskap. Nämnden instämmer i betänkandets grundanalys om att det nuvarande bostadspolitiska systemet i Sverige inte till fullo lyckats tillgodose bostadsbehovet för alla, och att detta skapar negativa sociala konsekvenser och betydande kostnader för samhället. Det är därför välkommet att diskutera olika lösningar på nationell, regional och kommunal nivå som kan skapa en mer socialt hållbar bostadsmarknad för alla och stadsbyggnadsnämnden välkomnar regeringens initiativ att undersöka och ge förslag på en ny social bostadspolitik.

C och M lämnar skriftlig reservation.

SD lämnar skriftlig reservation.

V lämnar skriftlig reservation.

L lämnar särskilt yttrande.

Nämndens yttrande i sin helhet finns bifogat i ärendet.

Tekniska nämnden

Nämnden ställer sig positiv till betänkandet om ökad jämlikhet, inte minst eftersom en stor del av betänkandets förslag har bäring på segregationsfrågan. Nämnden skriver att ojämlikhet är ett komplext fenomen, och åtgärder för att begränsa eller minska ojämlikhet måste därför sökas över ett brett spektrum av politikområden. Nämnden har kommenterat de avsnitt som har direkt eller indirekt påverkan på nämndens grunduppdrag har därför fokuserat på avsnittet ”Bostäder och grannskap”.

V lämnar särskilt yttrande.

Nämndens yttrande i sin helhet finns bifogat i ärendet.

MKB Fastighets AB

MKB har riktat in sig på de delar som rör bostäder, och kommenterar de ställningstaganden som görs inom området generellt, och i synnerhet det som påverkar förutsättningarna för allmännyttan och hyresmarknaden i stort. Inledningsvis konstaterar MKB det positiva i att utredningen från början tar en bred ansats när det gäller bostadspolitiken och sätter frågan i en vidare kontext. I den del av betänkandet som berör bostäder och grannskap, betonas bostadens betydelse för uppväxtvillkor, förutsättningar att lyckas i skolan, påverkan när det gäller arbetsmöjligheter och frågor kring trygghet och trivsel. MKB menar att det är nödvändigt att se boendet ur en sådan bred kontext för att ge hållbara lösningar. MKB är också enig i de delar där vikten av blandade upplåtelseformer lyfts fram. Det i sig är en grund för att nå ökad jämlikhet i bostadsområden.

MKB Fastighets AB:s yttrande i sin helhet finns bifogat i ärendet.

Stadskontorets bedömning

Under de snart tre år som gått sedan kommissionen tillsattes, har betänkanden, promemorior och propositioner som berör delvis samma områden som Jämlikhetskommissionens betänkande presenterats och kommittédirektiv har getts till nya utredningar. Även Januariavtalet som slöts mellan S, C och L berör frågor som ligger inom de områden som Jämlikhetskommissionens betänkande omfattar.

Exempel på betänkanden, promemorior och propositioner där ett eller flera av förslagen, helt eller delvis, berör samma frågor som presenteras av Jämlikhetskommissionen:

En mer likvärdig skola – minskad skolsegregation och förbättrad resurstilldelning (SOU 2020:28), *Ökad kvalitet i lärarutbildningen och fler lärare i skolan, Förskola för alla barn – för bättre språkutveckling i svenska*, SOU 2020:67, *Bättre möjligheter för elever att nå kunskapskraven – aktivt stöd- och elevhälsoarbete samt stärkt utbildning för elever med intellektuell funktionsnedsättning* (SOU 2021:11), *Vissa insatser för ökad lärarkompetens* prop. 2020/21:152, *Stärkt kvalitet och likvärdighet i fritidsbem och pedagogisk omsorg* (SOU 2020:34), *Ökat skydd och stärkt reglering på den omreglerade spelmarknaden*, (SOU 2020:77). Av utredningsdirektiven för *Utredningen om stärkta skolbibliotek och läromedel* (U 2019:04) framgår att utredningen ska föreslå hur statens roll bör se ut när det gäller läromedel i svensk skola. Det kommande betänkandets förslag och bedömningar bör därför också vägas samman med Jämlikhetskommissionens.

I samband med att inkomna yttranden över det nu föreliggande betänkandet *En gemensam angelägenhet* behandlas, bör även hänsyn tas till inkomna, och kommande, yttranden över närliggande betänkanden och promemorior.

Intentionerna i kommissionens betänkande om ökad jämlikhet ligger även de väl i linje med Malmö stads ambitioner och långvariga arbete med barnets rättigheter, jämställdhet och antidiskriminering och kan bidra till att förstärka effekterna av detta. I stort finns det beskrivningar av konsekvenser och effekter utifrån de olika perspektiven – i något fall som till exempel avseende så kallade OB-förskolor så kan barnperspektivet utvecklas.

Utöver det som anförs i nämndernas yttranden har stadskontoret internt granskat betänkandet och slutsatserna är inkluderat i förslag till yttrande.

Stadskontorets förslag

Förslaget är att kommunstyrelsens arbetsutskott föreslår kommunstyrelsen godkänna förslag till yttrande och skickar det till Finansdepartementet.

Ansvariga

Heléne Norberg Direktör

Magdalena Bondeson Sektionschef

Andreas Norbrant Stadsdirektör